

בס"ד

קונטרס

טוב הארץ

והוא הערות בעניני פורים

טוביה הלוי שולזינגר

אדר תשע"ב

לזכרון עולם בהיכלי התורה

לעילוי נשמתה הטהורה

של האשה הדגולה והצנועה

שר מסרה נפשה עשרות שנים על החינוך

הטהור

בנות ישראל ליראת שמים ומידות טובות

מרת **הנדל אילה** ע"ה

אשת חיל עטרת בעלה

הרב הגאון ר' יהודה פולק שליט"א

בת הר"ר ישראל שטרן ז"ל

ושבה אל בית אביה כנעוריה

לערב שבת קדש לסדר שמן זית זך כתיבה

למאור

קמו בניה ויאשרוה בעלה ויהללה

ת.נ.צ.ב.ה.

יו"ל ע"י מכון עטרות שמואל
שע"י מוסדות בית יהודה (ע"ר)
ת.ד. 7 קרית אתא
טלפקס : 04-8445820

דבר הלכה מהגאון מרא דכולא תלמודא

אשר כולא גופא מירתת

ממתנייתא ופלפולא דיליה

מרון בעל המשמר הלוי זצוק"ל

משלוח מנות על-ידי קוף

שלח משלוח מנות ע"י קוף אי יצא י"ח, והגאון בעל המשמר הלוי הביא ממעילה כ"א דתנן שילח ביד חש"ו אם עשו שליחותן בעה"ב מעל לא עשו שליחותן חנוני מעל ובגמ' והא לאו בני שליחותא נינהו רבי יוחנן אמר כאותה ששנינו נתנו ע"ג הקוף והולیکن או ע"ג הפיל והולیکن וכו' ה"ז עירוב אלא קא עבדא שליחותיה ה"נ איתעביד שליחותיה.

[א.ה. עיין שער הציון סי' קנ"ט ס"ק ס"ה]

א. מחית עמלק

האם העמלקים לאחר שקיימו בהם דין מחיה נקברים.
והנה בשמות ט"ו י"ב נטית ימינך תבלעמו ארץ אמרו חז"ל מכאן שזכו לקבורה בשכר שאמרו ה' הצדיק, ובילקוט שמעוני פ' נח אמר הקב"ה ליפת אתה כסית ערות אביך חייך שאני פורע לך שנא' והיה ביום ההוא אתן לגוג מקום שם קבר [יחזקאל ל"ט י"א].
משמע דאין דין קבורה לעכו"ם ואם יש להם זכות הם נקברים.
והנה בגיטין ס"א ע"א וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום.
וברש"י לא בקברי ישראל אלא מתעסקים בהם אם מצאום. משמע דעכו"ם שנהרגו ע"י ישראל אין דין לקברן.
והנה ברש"י דברים כ"ה י"ט תמחה את זכר עמלק שלא יהא שם עמלק נזכר אפי' על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה.
ובילקוט שמואל רמז קכ"ג וישסף שמואל את אגג מה עשה לו ר' אבא בר כהנא אמר היה מחתך מבשרו זתים זתים ומאכיל לנעמיות וכו'. ועשה כן שלא ישאר שריד וזכר לעמלק דאם היו קוברין אותו הי' הקבר זכר מעמלק.

ב. המפרש בים והיוצא בשירה

בשו"ע סי' תרפ"ח סעיף ז' המפרש בים והיוצא בשירה ואינו מוצא מגילה להוליד עמו יקראנה ביי"ג או ביי"ב או באחד עשר בלא ברכה ואי אפשר להמתין עד ימים הללו יש אומרים שקורא אפילו מתחילת החדש.
[ובמ"ב ס"ק י"א אפילו מתחילת החדש דכתיב "והחדש אשר נהפך מיגון לשמחה וגו' וכו' ולפי"ז י"ל דמשנכנס אדר מרבין בשמחה היינו דזהו כבר זמן קריאת המגילה].
ויל"ע ביוצא לדרך הקורא בתחילת החדש אי יכול לקרוא בשבת אי איכא גזירת שמא יעבירו.

ג. לאות עולם לא יכרת אלו ימי הפורים

מגילה י' ע"ב לאות עולם לא יכרת אלו ימי פורים.
והנה ברמב"ם פ"ב הי"ח מהלכות מגילה כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר. ומקור דברי הרמב"ם [הובא במקורות וציונים הוצאת פרנקל] הוא בילקוט משלי ט' שכל המועדים עתידין ליבטל וימי הפורים אינן בטלין לעולם. אמר רבי אלעזר אף יום הכיפורים לא יבטל לעולם.
והנה בספרי פ' ראה: "כי לא יחדל אביון ולהלן הוא אומר אפס כי לא יהיה בך אביון כיצד יתקיימו שני כתובים הללו בזמן שאתם עושים רצונו של מקום אביונים באחרים כשאינן עושין רצונו של מקום אביונים בכס". וא"כ בזמן שישראל עושין רצונו של מקום איך יתקיים דין מתנות לאביונים בפורים.

ד. ויאמר ממוכן

מגילה י"ב ע"ב ויאמר ממוכן וכו' אמר רב כהנא מכאן שההדיוט קופץ בראש. וברש"י שהרי מנה אותו הכתוב לבסוף אלמא גרוע הוא מכולן והוא קפץ בראש.
ויל"ע הא קיי"ל דדיני נפשות מתחילין מן הצד.

ה. ששב לשקו ותעניתו

ט"ז ע"א וישב מרדכי אל שער המלך אמר רב ששת ששב לשקו ותעניתו. עיין תענית י' ע"ב ת"ר מי שהיה מתענה על הצרה ועברה על החולה ונתרפא ה"ז מתענה ומשלים.

ו. משלוח מנות בין השמשות

יל"ע השולח משלוח מנות ע"י שליח והגיע בין השמשות האם על השליח למסור למקבל בבין השמשות דהא ספק לילה הוא והוא שליח למסור משלוח מנות ולא מתנה וגם במסר למקבל בין השמשות לא זכה כמשי"כ המנ"ח גבי השמטת כספים דבערב ר"ה של מוצאי שביעית בבין השמשות אסור למלוה לתבוע את הלוה כי הוא ספק ועובר מספק בלאו ועשה וגם אם תפס לא מהני תפיסה בספק ממון.

והנה לדעת התוס' מנחות ס"ו דבזה"ז דספיה"ע דרבנן יכול לספור לכתחילה בין השמשות א"כ ה"ה יכולין לקיים מצות משלוח מנות בין השמשות.

ובענין קיום מצוה בין השמשות ע"י מ"ב סי' תקפ"ח ס"ק א' דאם לא קיים מצות תקיעת שופר יתקע בין השמשות בלא ברכה וגם ביום השני שהוא מדרבנן כמו שהביא שם בשעה"צ. ובשער הציון סי' רצ"ט ס"ק ב' בענין אכילת סעודה שלישית בביה"ש כתב: "ואפשר עוד דאתי ספק עשה דרבנן ודוחה ספק אסור דרבנן".

ז. משלוח מנות לרבו

האם תלמיד לרב קיים דין משלוח מנות. והנה בדף ז' ע"א רבי יהודה נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעיגלא תילתא וגברא דחמרא שלח ליה קיימת בנו רבנו ומשלוח מנות איש לרעהו.

ח. משלוח מנות ע"ה לת"ח

בדמאי פ"ב מ"ג המקבל עליו להיות חבר אינו מוכר לע"ה לח ויבש ואינו לוקח ממנו לח. וא"כ ע"ה ששלח לחבר משקה או כל דבר לח אינו יוצא בזה ידי חובת משלוח מנות. והנה בב"מ ל"ג ע"ב דרש ר' יהודה ב"ר אלעאי מאי דכתיב שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אלו ת"ח אמרו אחיכם אלו בעלי מקרא שנאיכם אלו בעלי משנה מנדיכם אלו ע"ה וכו'. ובפסחים מ"ט ע"ב ת"ר ששה דברים נאמרו בעמי הארץ וכו' ויש אומרים אף אין מכריזין על אבדתן.

ט. טעות במשלוח מנות

יל"ע השולח משלוח מנות לשני אנשים ע"י שליח ואמר לשליח זה לראובן וזה לשמעון וטעה השליח ונתן לראובן את של שמעון ולשמעון את של ראובן. והנה בנודע למשלח באותו יום י"ל דיצא כיון דניחא ליה בהכי ויל"ע בנודע לו לאחר הפורים. והנה התוס' ב"מ כ"ב ע"א אם יש יפות מהן תרומתו תרומה דמסתמא גם מתחילה היה דעתו כן יעו"ש בתוס'.

ח. מצא מגילה

בב"מ כ"ט ע"ב מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן.

ויל"ע מצא מגילה וקרא בה ב"ד שחל להיות בשבת ובשעת הקריאה נקרעה המגילה אי אמרינן דהואיל ובהלכות אבידה עשה כדין שקרא במגילה בשבת ופטור או דמאחר ויש איסור גזירה דשמא יעבירו א"כ השימוש היה שלא כדין וחייב.

יא. המן ספר של כפר קרצום היה

תנא המן ספר של כפר קרצום היה עשרים ושנים שנה בתר דשקלינהו למזייה וכו'. והנה בע"ז כ"ז ע"א ואין מסתפרין מהן בכל מקום דברי ר' מאיר וחכ"א ברה"ר מותר אבל לא בינו לבינו. ושם דף כ"ט ת"ר ישראל המסתפר מעכו"ם רואה במראה וכו' ה"ד אי ברה"ר ל"ל מראה ואי ברה"י כי רואה מאי הוי לעולם ברה"י וכיון דאיכא מראה מתחזי כאדם חשוב. וא"כ מרדכי שאדם חשוב היה יכול להסתפר אצל עכו"ם.

יב. תרי קלי במגילה

במגילה כ"א ע"ב בהלל ובמגילה אפילו עשרה קורין מ"ט כיון דחביבה יהבי דעתיהו ושמעי. ויל"ע בשלשה הקוראין מגילה ושנים מהן קטנים.

יג. פתח להם ב' פתחים

במגילה י"א ע"א פתח להם ב' פתחים א' לגינה וא' לביתן. ובספר בן-יהודע כתב נראה שעשה כן כדי שיטיילו בתוך הסעודה שאם אדם קץ משיבתו בתוך הסעודה יקום לטייל שם ויחזור למקומן ע"כ. והנה הרמב"ם בפ"ד מהלכות דעות ה"ג כתב לעולם כשיאכל אדם ישב במקומו או יטה על שמאל ולא יהלך ולא ירכב ולא יגע ולא יזעזע גופו ולא יטייל עד שיתעכל כל המזון שבמעיו וכל המטייל אחר אכילתו או שיגע הרי זה מביא על עצמו חלאים רעים וקשים. וצ"ע.

יד. מגבת פורים לפורים

ב"מ ע"ח ע"ב ר' אליעזר אומר מגבת פורים לפורים ואין העני רשאי ליקח מהן רצועה לסנדלו וכו'. והנה המ"ב סי' תרצ"ד ס"ק א' כתב ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה דעת כמה אחרונים דצריך לתת ממה שנתנו לו. ויל"ע עני שאין לו מגילה לקרות בה אם יכול לקנות מגילה ממגבת פורים. והנה הביאור הלכה סי' תרע"א בד"ה ואפילו עני דגבאי צדקה מחויבים ליתן לעני להדליק נר כמו בד' כוסות משום פרסומא ניסא וא"כ קריאת המגילה שהוא משום פרסומא ניסא כדאמרינן בברכות י"ד דינה כנר חנוכה ויכול לקנות בה מגילה.

טו. ודתייהם שונות מכל עם

מגילה י"ג ע"ב ודתייהם שונות מכל עם דלא אכלי מינן וכו' ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהן חובטו בקרקע ואינו שותהו וכו'. והנה בישולי עכו"ם וסתם יינם הם מגזירות ד"ח דבר ולא היה בימי אחשורוש.